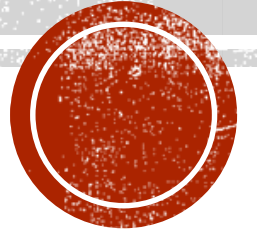

ULUSLARARASI ÖRGÜTLER

11. HAFTA

Doç. Dr. Erdem DENK

ASKERİ-GÜVENLİK İTTİFAK ÖRGÜTLERİ

- Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü(NATO)
- Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü(KGAÖ)
- Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı(AGİT)

KUZEY ATLANTİK ANTLAŞMASI ÖRGÜTÜ

- NATO'nun kurulmasını sağlayan Kuzey Atlantik Antlaşması üzerinde uzlaşmaya varılmıştır. 4 Nisan 1949'da 12 devlet tarafından bağitlanan bu antlaşmayla Soğuk Savaş'ın ilk örgütlü askerî bloku oluşturulmuştur.
- NATO'nun en yetkili karar organı Kuzey Atlantik Konseyi'dir. (North Atlantic Council) Konsey'de her üye, büyükelçi düzeyinde bir Daimi Temsilci tarafından temsil edilir. Daimi Temsilciler, kendilerine bağlı siyasi ve askerî kurmay heyeti ile birlikte çalışmalarını yürütürler. Yılda iki kez ya da gerek görüldüğünde daha sık olmak üzere Konsey, Dışişleri Bakanları düzeyinde toplanmaktadır. İttifak'ın geleceğine ilişkin yeni strateji ya da politika değişiklikleri söz konusuysa üye ülkelerin devlet ya da hükûmet başkanlarının katıldığı zirve toplantıları düzenlenir. Konseyde kararlar oybirliği ile (konsensüs/uzlaşma usulü) alındığından, her üyenin veto yetkisi vardır. Konseyin toplantılarına NATO Genel Sekreteri başkanlık etmekte, ele alınan konuların ön hazırlığı ise birçok alt komite tarafından yapılmaktadır. NATO'nun en üst düzeydeki memuru olan Genel Sekreter, NATO'da danışma ve karar alma süreçleri ile kendisine bağlı olarak çalışan Uluslararası Personel'in genel idaresinden sorumludur ve örgütün sözcüsüdür. NATO'nun ilgi alanındaki konularda karar mercilerine sekretarya hizmeti veren Uluslararası Personel ise birer Genel Sekreter Yardımcısının başkanlığındaki 5 ana birim (Siyasal İşler, Savunma Planlama ve Harekatlar, Savunma Destek, Lojistik ve Sivil Savunma Planlaması, Bilim ve Çevre İşleri) ile çeşitli idari bürolardan oluşur.

KUZEY ATLANTİK ANTLAŞMASI ÖRGÜTÜ

- Askerî yapının en üstünde Askerî Komite (Military Committee) yer almaktadır. Bu nedenle özel bir statüsü bulunmakla birlikte Askerî Komite, Konsey ve Savunma Planlama Komitesi'ne bağlı çalışmaktadır. Temel işlevi, her türlü askerî konuda yardım ve tavsiyelerde bulunmaktır. Burada, üye ülkelerin üst düzey askerî temsilcileri görev alır. Komite'ye, kendi içinden seçilen bir temsilci başkanlık eder. Askerî konularla ilgili çalışan birçok alt komite de Askerî Komite'ye kurmay hizmeti vermektedir. Komiteye bağlı olan Uluslararası Askerî Personel ise Haberalma, Harekât, Plan ve Politika, İşbirliği ve Bölgesel Güvenlik ile Lojistik gibi alt birimlerden oluşmaktadır. NATO güçlerinin örgütlenmesi Kasım 2002'deki Prag Zirvesi'nde alınan kararlarla değiştirilmiştir. Bu değişiklik öncesindeki örgütlenme, Avrupa Müttefik Kuvvetler Yüksek Komutanı (Supreme Allied Commander Europe-SACEUR) komutasında Avrupa Müttefik Komutanlığı (Allied Command Europe), Atlantik Müttefik Kuvvetler Yüksek Komutanı (Supreme Allied Commander Atlantic-SACLANT) komutasında Atlantik Müttefik Komutanlığı (Allied Command Atlantic) ile Kanada-ABD Bölgesel Planlama Grubu (Canada-US Regional Planning Group-CUSRPG) biçimindeydi.

KOLEKTİF GÜVENLİK ANLAŞMASI ÖRGÜTÜ

- 15 Mayıs 1992’de Bağımsız Devletler Topluluğu(BDT) Devlet Başkanları tarafından Taşkent’te Kolektif Güvenlik Antlaşması imzalanmıştır. 5 yıllık bir süre için imzalanan bu anlaşma, 4. maddesinde düzenlenen “taraşardan birine yönelecek saldırının, tüm taraf devletlere yönelmiş olacağıının kabul edilmesi” ilkesi nedeniyle tipik bir ortak savunma (ittifak) örgütü niteliği taşımaktadır.
- KGAÖ’den söz ederken ilkin bunun askerî bir ittifak olduğunun altını çizmek gerekir. Kolektif Güvenlik Antlaşması’nın 4. maddesi tıpkı NATO’nun 5. maddesi gibi düzenlenmiştir: “Taraf devletlerden biri bir devlet ya da devlet grubunun saldırısına uğradığında, bu saldırı tüm üye devletlere yapılmış sayılacaktır”. KGAÖ’ne, 2 Aralık 2004’te BM Genel Kurulu tarafından gözlemci statüsü tanınmıştır.

KOLEKTİF GÜVENLİK ANLAŞMASI ÖRGÜTÜ

- Danışma ve Yürütme Organları, Dışişleri Bakanları Konseyi, Savunma Bakanları Konseyi ve Güvenlik Konseyi Sekreterleri Komitesi'nden oluşur. Bu organlar pratikte BDT yapısı içindeki örgütlenmeyle örtüşür. Yalnızca askerî/siyasal bütünleşme konularında BDT'nin tüm üyeleri arasında yol alınmadığı zaman toplantılar KGAÖ çatısı altında sürdürülür. Bu organlar tamamen KGK'nin emri altındadır ve üye devletlerin dış politika, askerî politika, altyapı ve teknoloji, ulusal güvenliğin sürdürülmesi gibi alanlarda ortak eylemlerinin eşgüdümünü sağlarlar. Bu organlar da oydaşmayla karar alırlar. Bu kararlar KGK'nin almış olduğu kararların uygulamasına yönelik olmalıdır. Bir başka danışma ve yürütme organı da Daimi Konseydir. Daimi Konsey üye devletlerin ulusal prosedürleri uyarınca atanmış tam yetkili temsilcilerinden oluşur. Daimi Konsey, KGK'nin toplantıları arasında geçen süre içerisinde örgütün organları tarafından alınan kararların uygulanmasında ortak eylemlerin eşgüdümünü sağlamakla yükümlüdür.

AVRUPA GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI

- Avrupa-Atlantik bölgesinin Vancouver'dan Vladivostok'a kadar uzanan geniş coğrafyasının en geniş katılımı uluslararası örgütü Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'dır. 2010 itibarıyla 56 üye ülkenin yer aldığı örgüt, 1973'te yola Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) olarak çıkmış, Soğuk Savaş'ın ardından bölgesinde doğan yeni ihtiyaçlarla birlikte yeni bir kurumsallaşmaya giderek 1995'te Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) (Organization for Security and Co-operation in Europe: OSCE) adını almıştır. Soğuk Savaş'ın Yumuşama (détente) döneminde Batı ve Doğu Blokları ile tarafsız devletlerin bu bölgede güvenlik ve işbirliğinin sağlanması amacıyla bir araya gelmesiyle ortaya çıkan örgüt, bugün demokrasinin gelişmesinden insan ve azınlık haklarının korunmasına, çatışmaların önlenmesinden çatışma sonrası rehabilitasyona yönelik çalışmalara uzanan geniş kapsamlı bir faaliyet alanına sahiptir.

AVRUPA GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI

- 1996-Lizbon ve 1999-İstanbul Zirveleri'nde de AGİT'in kurumsal yapısı gelişmeye ve faaliyet alanlarının tanımlanmasına devam edildi. 1996-Lizbon Zirvesi'nde hem 21. Yüzyıl Avrupası için Ortak ve Kapsamlı Güvenlik Modeli bildirisiyle AGİT'in güvenlik ve istikrarın sağlanmasındaki rolü güçlendirildi hem de AGİT Medya Özgürlüğü Temsilciliği kurularak insani boyut odağı genişletildi. Helsinki Nihai Senedi'nin askerî ve siyasi güvenliğe ilişkin ilk sepeti ile insani boyuta ilişkin üçüncü sepeti AGİT'in Soğuk Savaş sonrası yöneliminde öne çıkmıştı. 1999-İstanbul Zirvesi ve zirvede imzalanan İstanbul şartı ve Avrupa Güvenlik şartı da yine özellikle bu iki boyutu güçlendiriyordu.
- AGİT'in siyasi ve askerî güvenlik boyutuna ilişkin önemli bir adım da 11 Eylül'ün ardından atıldı ve Aralık 2001'de AGİT Terörle Mücadele Eylem Planı kabul edildi. Katılımcı devletler uluslararası hukuka ve insan haklarına saygılı bir biçimde özgürlüğü savunacaklarını ve vatandaşlarını terörizme karşı koruyacaklarını belirtirken, terörün herhangi bir ulus ya da dinle özdeşleştirilmesine karşı olduklarını da beyan ettiler.

